

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 18

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 11. mai 1946

Bladið verður bilagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

20. árg.

Útlandslánið

I Løgtinginum er lagt fram tað mál, at Føroyar skulu taka eitt lán í Onglandi uppá einar 10 milliónur krónur.

Javnaðarmenn bera ikki undan einum slikum uppskoti. Høvuðs-greinin í stevnuskrá teirra er, at landið má uppbyggjast á einhvønn hátt. Teir gomlu vinnuvegirir um-bøstast, og nýggir setast á stovn. Og til at fremja hesi endamáll má peningur til. Alt okkara vinnuliv bæði á sjógv og landi er so lítið fyri seg komið, at tað skal eitt ódnartak at fáa tað á fætur. Hitt privata iniciativíð hevur ikki enn sýnt seg ført fyri hesum stórtaki, og tí siga og ávísar Javnaðarmenn, at landið, hitt almenna, má koma til og taka sær um reiggj: skipa fyri og gera ein plan soleiðis, at ikki bert petti, okkurt einstakt til-tak, verða gjørd, men uppbyggjanin fevnir um alt og tekur til í stórum.

Tey fyrstu tiltøkini í føroyskum figgjarpolitikki, tá ið kriggið breyt seg inn á okkum, vóru eftir javnaðarmanna ætlan og plani. Løg-tingið stovnaði peningagrunnar og sýntist at hava tey klóku mál at stímbra okkum figgjjarliga og nýta tann avlopspening, vit koma at eiga, til at endurnýggja vinnuve-girnar og leggja grund undir nýggj-ar vinnuroyndir. Hesi tiltøk og ætlanir kundu ivaleyst roynst nógv betur, um ikki úti í fólkinum var íbirt ein mikil mótsæða móti tí, at hitt almenna skuldi leggja uppí nakað, sum víðvíkti vinnulivinum. Tað skuldi halda seg til síni neyð-arsligu amtskommunalu mál og lata vinnumenninar savna sær pening saman, og teir gera tað, ið vinnu-livinum tørvaði. Hesin stormurin móti Løgtingsins figgjarpolitikki ið var teimum ov sosialistiskur, gjørd-ist strangur; men hann eydnaðist tó so væl, at Tingsins grunnar vóru væl ábornir við pening, tá ið kriggið helt uppát. Vinnulánsgrunnurin hevur lænt hóp av peningi út til skipakeyp.

Henda myndin er mikið ólik teirri, vit høvdu undir seinasta kriggi, tá ið eingir grunnar vóru, og tá ið tí menn kundu skriva óman fyri dyrnar á Løgtingshú-inum: Her kann eingin venda sær at biðja um styrk til vinnulivsbøtir, tí her eru eingir pengar.

Men tað vóru ikki Javnaðarmenn, ið lögdu málið um útlandslánið

inn á Ting, og eftir teirra áskoðan gjørdist tingsins figgjarpolitikkur langt ífrá fullfiggjaður.

Teir, Javnaðarmenn, lögdu fram eitt uppskot, ið miðaði móti at fullgera uppbyggjan Føroya lands í øllum lutum. Uppskotið var kallað: arbeiði til øll á sjógv og landi.

Tað fekk ta lagnu at verða tveitt til viks sum ónýttandi; hinir høvdu einki annað at taka ístaðin uttan tey vanligu ráðini: at slik mál áttu vinnumenninar at greiða — tað vóru teir jú til. Og so høvdu vit jú hóp av peningi í lögtingsgrunninum, sum kundi verða læntir út vinnu-livinum til bata. So langt var tó toyt seg, at víðtikið var, at Løg-tingið skuldi bjóða út her í land-inum at tekna seg fyri eitt frivilligt lán. Einkin var burtur úr hesum, tí agitátiónin hevði verið so strong móti tí almenna, at fólk hevði fingið ringt eyga at øllum tí, ið nart við hetta, fólksins egna umboð.

Javnaðarmenn siga tó: at fáa teir ikki tað besta, taka teir tað næstbesta. Mál teirra er, sum ávíst, at byggja upp landið, og til upp-byggjan skal peningur til. Vit høvdu stóran avlopspening frá krignum, og tað skuldi verið beint, at landið nýtti hann til at seta okkum í stand við. Hesi hugsan fekkst eingin meiriluti fyri hvørki á Løgtingi ella úti millum fólkið. Menn ganga so ta leið at taka útlandskt lán. Tað er peningur, og vónandi verður hesin peningur væl nýttur, so vit fyri hann fáa umboð, fólkið kann arbeiða við. Arbeiðið tørvar. Eitt land stendur seg ikki uttan arbeiði og arbeiðs-amboð. Vit halda, at tað er bein-ast, at mest møgulig eiga arbeiðs-amboðini. Tað økir um ábyrgdina og arbeiðsgleðina, at maður sjálvur kann eiga sín bát, sitt tó, enn øll landsins framleiðslutól skulu verða í hondunum á einstakum monnum.

Lastvognskeyring

Anton Arge (y) Húsabrugv

Tlf. 443

Blanka er besta
blankingarevni.

Føroya Løgting stovnar ein mentunargrunn

Mangur hugsandi maður her á landi hevur mangan hildið, at tað var vónleyst at stríðast fyri einum sjálvbjargnum mentunarlivi í Føroyum, her sum víðurskiptini vóru so smá, og aftrat tí, ein so stór fjøld av hesum fámenta fólki var so líkasæl og gav hesum spurningi, sum ikki nart so beinleiðis við mat og drekka, so ógvuligan litlan ans. Øll tiltøk í hesum heimi skulu hava pening, og í einum slikum hungurs-standi kundi føroyskt andsliv ikki grógva og mennast — tað mátti kódná og fœlna burtur.

Nú er at frætta, at Tingið í hesari á so mangan hátt minnis-verdu eykatingsetu hevur mannað tey upp og stovnað ein mentunar-grunn, haðani føroyskt andaligt liv skal stimbrast og verða givið livshikindi.

Vit fara at loyva okkum at halda, at hesa ferð eigur Ting okkara tækk uppiðborða.

Tað eru nógv mál stýrið í ein-um landi hevur at handfara og hevur ábyrgdina fyri. Tey nógvu eru av materiellum slag, alt tí sum víðvíkir — um vit kunnu siga — landsins holdsligu framburðir. Men eisini mentunarlígg, andalígg mál hevur tað skyldu at rekja. Tí ikki minst í okkara tíð, nú hetta verk-liga snildið hevur gjørt slik fram-stig, er so mikið fyri neyðini, at hin andaliga síðan av mannalivum eisini fær sín part. Tey gomlu, ríku orðini: Menniskjan livir ikki av breyði eina, eiga so sanniliga at verða flutt fram stór og glógv-andi fyri hetta støðuleysa maskin-menniskja, sum í okkara tíð legg-ur jørðina undir seg.

Hetta mál tykist einum at vera eitt ópolitiskt mál, hóast tað so var knýtt at manni, sum alt sitt liv hevur verið politikkari; men tó siggja vit, at tað hevur fingið harða víðferð frá formanni Sambands-flokksins A. Samuelsen. Hann held-ur, at so nógv fólk í Føroyum sita illa, svæla, so betur var at nýtt henda pening at veitt teimum til hjálpar. Vit skulu ikki siga ímóti, at nógv fólk í Føroyum hesa dýru tíð sita í trongum korum. Men hví skulu hesi fólk verða drigin fram beint nú, ið Løgtingið skuldi lata pening til ein føroyskan mentunargrunn? Hevur ikki Tingið

veitt pening bæði til eitt og annað — eisini til grunnar — og A. Sam-uelen hevur ikki rætt ímóti? Tá kundi eisini verið høvi til at havt á lofti tey neyðstøddu fólk í Fø-roya landi og øll tey mál, vit hava at lata pening til.

Vit vita ikki betur enn Sam-bandsflokkurin á stevnuskrá síni hevur frammi, at hann «vil sørge for det færøske Sprogs Røgt og Pleje», og tá ið tú tosar við Sam-bandsmenn, so siga teir, at teir eru líka góðir við alt føroyskt sum hini, og teir forða ikki føroyskum andslivi; men slik orð hóska so illa, tá ið sum í hesum fari maður tosar burt ímóti einum føroyskum tiltaki, sum øll, ið unna føroyskum máli og føroyskari andaligari menning vøkstur og framburð, mugu ásanna er fyri neyðini — og aftur at eggja illvilja fram í fólkinum móti, at Tingið veitir henda pen-ing.

Vit kunna eisini til hetta, her er sagt, leggja til, at nógvastaðni í Føroyum kennst stórar figgjjarligur framburðir, og Løgtingið hevur loyvt monnum at innslyta fyri milliónir av krónum av ónýttu- og skaðiliggum vörum, so landið eftir hesum ikki skuldi farið á ørminda-húsi, um tað so veitti pening til at styrkja og rekja føroyskt mál og byggja upp eina mentan á føroyskari grund — og tó kundi verið væl til avlops til tey neyð-støddu fólkin, A. Samuelsen treður fram sum talsmaður fyri.

Skulu kommununar fáa loyvi at leggja uppí vinnulivið?

Porkeris kommuna hevur søkt Tingið um loyvi at taka lán til trolarakeyp. Hetta er eitt stórt og at kalla nýtt mál, sum litið hevur verið frammi í Føroyum, at kom-munur eru farnar at leggja uppí vinnulivið. Men tað er ein táttur í tí stríði, sum fram fer í okkara tíð, millum ta áskoðan, at tað er hitt privata fyrirtakssemið, ið á-byrgd skal hava fyri alt landsins vinnuliv, og so hin, ið heldur, at tað er mangan neyðugt, at hitt almenna, kommunur og ríki, leggja uppí og eftiransa og stuðla vinnu-livinum.

Hesin spurningur hevur verið havdur frammi fyrr her í blaðnum. Vit halda tó ikki uppá, at tað bara skal vera sum eitt «principp»,